

**Небожина А. А.,**

здобувачка вищої освіти

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

## **ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА**

Науковий керівник:

**О. В. Воронянський**

кандидат історичних наук, професор

Політика – важливий компонент життєдіяльності суспільства. За своєю природою вона пронизує всі сфери суспільного життя. Як соціальне явище політика носить відносно самостійний характер, і її розвиток відбувається на основі своїх власних об'єктивних закономірностей. Але сутнісний аналіз цього соціального явища не може бути повним і зрозумілим без виявлення його взаємодії з іншими явищами і процесами політичного простору суспільного життя. Пізнання політики як підсистеми суспільних відносин можливе лише як «момент» історії, еволюції та розвитку соціальної системи в цілому.

Отже, політична система як одна із частин або підсистем соціальної системи дає змогу виявити межі політики та політичних відносин, їхні елементи та взаємозв'язок між ними, функції та ін. Тобто поняття політичної системи дає можливість розкрити цілісність, динамізм і структуру політичного життя, його якісні характеристики, що визначаються насамперед місцем і роллю самої політики у суспільстві. На думку М. Вебера, коли мова йде про політику, то це поняття слід пов'язувати передовсім з владою і державою. Він підкреслював, що політика означає прагнення до участі у владі або до виявлення впливу на розподіл влади або між державами, або всередині держави між групами людей, наділених владою.

Система – це певна кількість взаємопов'язаних елементів, що утворюють стійку цілісність, мають певні інтегративні особливості та внутрішні закономірності, властиві саме цій спільності. Будь-яка система характеризується також стійкими зв'язками елементів, які досягаються внаслідок структурного упорядкування її частин. Важливою рисою системи є її цілеспрямований функціональний стан.

Як складна, саморегульована система, суспільство має кілька підсистем: економічну, політичну, соціальну, духовну тощо. Кожна у своїй сфері виступає окремо і має свої підсистеми, відповідне місце та роль у суспільному житті.

Як одна з форм соціального руху матерії, політична система тісно пов'язана з особливою формою діяльності людей – політикою. На відміну від інших систем суспільного життя, політична система має ряд особливостей: вона бере участь у розв'язанні таких загальносоціальних завдань, як інтеграція суспільства, розподіл у ньому матеріальних і духовних цінностей; монополія на державний примус у масштабах всього суспільства і використання для цього спеціального апарату; має досить складну внутрішню будову, що включає різноманітні політичні організації, принципи, норми, механізми комунікацій, які забезпечують прямий і зворотний зв'язок соціальних груп і членів суспільства з політичною владою. Політична система має монополію на здійснення влади.

Політична влада торкається інтересів великих мас людей, певних соціальних груп, що причетні до керівництва суспільством і займають панівні позиції в економічному житті. Це керівництво є загальнообов'язковим і здійснюється як при безпосередній участі домінуючих у суспільстві соціальних сил, так і через суспільно-політичні організації та рухи, політичні групи та їхніх лідерів. Ознакою політичної влади є наявність особливої групи, специфічного прошарку людей, які професійно зайняті управлінням.

Сучасне наукове знання про політичні системи поділяється на два підходи. В першому з них політична система подається як теоретичний, ідеальний

конструкт, який дає змогу виявляти і описувати системні властивості різних політичних явищ. При такому підході політична система розглядається не як відображення політичної дійсності, а як засіб (інструмент) системного аналізу політики. В такому значенні поняття «політична система» може застосовуватися для аналізу будь-якого відносно цілісного і самостійного політичного утворення: держави, партії, профспілки, громадсько-політичного руху та ін., кожне з яких можна розглядати як специфічну політичну систему.

У другому більш конкретному тлумаченні поняття «політична система» визначає реальний складний механізм формування і функціонування владних відносин у суспільстві. Цей механізм включає: політичну діяльність і політичні відносини між різними політичними суб'єктами (групи та індивіди); політичну організацію, до якої входять держави, партії, політичні асоціації, політичні й правові норми, політична свідомість і політична культура та ін.

Спираючись на ці підходи, при аналізі політичних систем різних суспільств слід враховувати як системні властивості різних політичних явищ, так і сталі взаємозв'язки між ними. А саме:

- інвайроментальні (взаємозв'язок середовища і системи); інституціональні (організаційні властивості елементів системи – держава, партії, громадські організації, масові об'єднання, які беруть участь у політичному житті);
- регулятивні (правові і політичні норми як нормативні основи діяльності інститутів системи); комунікативні (внутрішні системні властивості і зв'язки та відносини); функціональні (політичний режим і процес, що складаються в результаті діяльності з елементів системи); культурно-творчі й ідеологічні (політична культура і свідомість); рольові (призначення політичної системи як цілого у суспільному житті окремої країни і на міжнародній арені, а також роль окремих елементів політичної системи).

Отже, політична система становить складне і специфічне явище в життєдіяльності суспільства, з внутрішньо організованими зв'язками і властивостями елементів. Її можна визначити як системну сукупність політичних відносин, правових і політичних норм, інститутів, ідей, пов'язаних із формуванням, здійсненням влади та управлінням суспільством.

Головні функції політичної системи – це визначення цілей і завдань даного суспільства, а також мобілізація всіх ресурсів для досягнення цих цілей і регулювання режиму політичної діяльності. Функції інтеграції, легітимізації є не лише функціями політичної системи, а й духовно-культурної, економічної та інших систем.

Виконуючи свої функції, політична система забезпечує цілісний керівний вплив на суспільство як єдиний організм, що ефективно управляється політичною владою.

Характерною ознакою політичного управління є те, що це управління свідоме, воно пов'язане з визначенням стратегічних, довгострокових пріоритетів, цілей, мети діяльності людей, їх угруповань і суспільства в цілому. Політичне управління має формувати і підтримувати певний соціальний порядок, забезпечувати його захист, виправдовувати його існування.

Сьогодні Україна тільки починає розбудову своєї нової політичної системи – системи демократичної діяльності й відносин, правових гарантій та культури політичної відповідальності всіх суб'єктів демократичного процесу.

Тому в реальному житті нашої країни, як і інших країнах, що формують свої нові політичні системи, відбувається постійне суперництво двох факторів, двох основних тенденцій. З одного боку, фактор випадковостей, тенденція до дезорганізації, до руйнування нової політичної системи. З другого – фактор управління і самоуправління, тенденція до організованості, упорядкування і стабілізації розвитку та прогресу політичної системи. Важливо, щоб усі ці процеси і явища були вузько детермінованими і мали можливість для різних ліній розвитку. Можливість управління визначається самим існуванням

випадкостей, що дає змогу уникнути одноваріантного призначення. Тому одна з основних умов управління – це умова мати певний вибір; друга умова, – щоб управляти, треба мати зворотний зв'язок між усіма елементами політичної системи.

### Література:

1. Арато Е., Коен Дж. Відродження, занепад і реконструкція концепції громадянського суспільства. *Політична думка*. 1996. № 1. С. 25-31.
2. Безрук О. О., Денисенко І. Д. Українське суспільство: теорія та практика демократичного транзиту. *Сучасне суспільство*. 2013. № 2. С. 13-27.
4. Бунецький Л. В. Особливості і проблеми трансформації інституційної системи в Україні: системний аналіз та світовий досвід. *Вісник Київського нац. університету ім. Т. Шевченка: Сер.: Філософія. Політологія*. 07/2011. Вип. 104 . С. 32-38 .
5. Воронянський О. В. Політичні інститути: механізм формування в конкурентному середовищі. *Сучасне суспільство*. 2014. Вип. 1. С. 15-28.
6. Воронянський О. В. Проблема формування політичних інститутів у контексті конкурентної боротьби еліт. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2012. № 1013. Сер. Питання політології. Вип. 21. С. 75-79.
7. Воронянський О. В., Бурмака В. П. Становлення сучасної партійної системи України. *Проблеми державотворення України: історія і сучасність. Зб. ст. . /За ред. В. П. Бурмаки*. 2001. Вип. 2. С. 8-16.
8. Воронянський А. Украина: «революция» от финансово-промышленных групп. *European Applied Sciences*. 2014. №2. С. 74-75.
9. Калініченко В. В., Воронянський О. В., Калініченко В. В. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. Навчальний посібник. Харків: Оберіг, 2016. 440 с.

10. Воронянський О. В. Масова соціальна комунікація як процес реалізації влади над суспільством. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія.* 2013. №. 21. Вип. 23 (2). С. 63-68.

12. Voronianskyi O. V. Національна ідея в політико-комунікативному дискурсі: постановка проблеми. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки.* 2016. №. 1. С. 24-28.